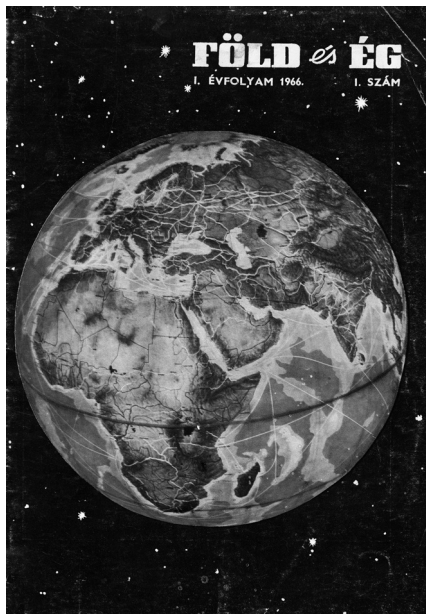

Volt egyszer egy Föld és Ég

A magyarországi csillagászat történetében a hatvanas évek a gyarapodás időszaka volt, a csillagászat, és különösen az űrkutatás eredményei felé a mainál sokkal fokozottabb érdeklődés irányult. Nem volt ember, akit ne érintett volna meg a Hold ostroma. Amikor pedig sikerült embert juttatni kísérőnk felszínére, nem az volt a kérdés, hogy valóban járt-e ember a Holdon, hanem az, hogy mikor megyünk a Marsra.

Ebben a légkörben indult a Föld és Ég 1966 tavaszán, a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat kéthavonta megjelenő csillagászati és földtudományi folyóirataként (az 1966-os alcím szerint a TIT csillagászati-űrutasítási és földrajz-földtan-geofizikai szakosztályainak folyóirata). A lap főszerkesztője mindvégig Vasváry Artúr volt, a csillagászati-űrutasítási rész szerkesztője 1975-ig Kulin György, majd 1977 végéig Ponori Thewrewk Aurél. 1979 januárjától vált havilappá, ekkortól szerkesztette Hegedűs Ernő a földtudományi, míg Schlosser Tamás a csillagászati-űrutasítási részt. Tőle vette át a munkát Orha Zoltán, aki egészen 1991 végéig, a lap megszűnéséig volt a Föld és Ég szerkesztője.

Számomra a Föld és Ég elsősorban a mi mozgalmunk lapja volt. Amikor kezembé vettem az 1972/1. számot, és átlapoztam, örömmel fedeztem fel benne a Baráti körünk rovatot, benne sok-sok amatőrcsillagász „kartárrsal” – rövid beszámolóik, távcsőépítési eredményeik vittek igazán életet a Föld és Égbe. Itt a helyem! – valószínűleg ezt gondoltam. És valóban, most, hogy elővettem a bekötött évfolyamot, és ismét fellapoztam az 1972/1. számot, meg kell állapítanom: itt a helyem. Mert mit látok a 2. oldalon? 25 évvel ezelőtt alakult meg a Magyar Csillagászati Egyesület. A vezércikket nyilvánvalóan Kulin György írta, egyetlen oldalban foglalva össze a mozgalom negyed századát, azt a szédületes fejlődést, amit az amatőrcsillagászat abban a 25 évben felmutatott. Elsősorban a

A Föld és Ég első számának címlapja

létszám terén, hiszen a Csillagászat Baráti Köre 1971 novemberében már elérte az 5000-es taglétszámot, miközben a mozgalom nem hivatalos lapja, a Föld és Ég példányszámát 15 ezerre emelték. (Akkoriban teljesen megszokottak voltak az ilyen példányszámok mind a lapkiadás, mind a könyvkiadás terén.) Abban a bizonyos Föld és Ég számban hosszabb írás olvasható a csehszlovákiai csillagászról Bartha Lajos tollából, Schalk Gyula pedig a Plútó tömegével kapcsolatos problémákról cikkezik. De a legérdekesebb a Baráti körünk rovat, ahol – többek között – a soproni Szendrői Gábor és a zalaegerszegi Bánfalvi Péter is bemutatja munkáját. Megtudjuk, hogy az Űttörőszövetség által meghirdetett Csillagok Világa akcióprogramra eddig 200 óra és raj jelentkezett, ami 3500–4000 gyereket érint, közülük sokan építhették meg egyszerű Kepler-távcsövé-

Amatőr építésű távcső az 1970/5. szám címlapján

Karikatúra a hetvenes évekből. A Föld és Ég életünk része volt

ket, és sokan ismerkedhettek meg a csillagos égbolttal, az 1 forint 50 fillérbe kerülő csillag-terkép segítségével.

1972-től kezdve a Föld és Ég életem részévé vált – több ezer magyar amatőrcsillagászhoz hasonlóan. Csak ne jelentkezett volna olyan ritkán! Kedves folyóiratunk csak 1979 januárjától jelentkezett havonta, ekkor került be a szerkesztőségbe az akkor végzett fiatal csillagász, Schlosser Tamás is. Új szerkesztőként igyekezett megismerni a hazai amatőrmozgalmat, máig emlékszem, amint az egyik rókafarmi észlelőhétvégén együtt észlelt velünk, a derekára csavart hálósáokban is vacogva.

A nyolcvanas években aztán lassanként magam is a Föld és Ég rendszeres szerzői közé kerültem hosszabb-rövidebb cikkekkkel, az észlelőmozgalommal kapcsolatos híradásokkal jelentkeztem.

A mai információözönben nehéz érzékelteni, mennyire fontos volt a Föld és Ég, mint országosan kapható folyóirat, amelyet bármelyik újságosnál be lehetett szerezni. Egy japán ismerősöm számára demonstráltam is ezt 1987-ben – Sei-ichi Sakuma el volt képedve, hiszen náluk nem lehetett csillagászati lapot vásárolni csak úgy az utcán (gyanítom, volt ebben valami a legendás japán udvariasságból is).

A nyolcvanas évek közepétől azonban kezdett elfogygni a pénz a közművelődésből, így a Föld és Ég is bajba került. Egy lapszám ára 1966-ban még csak 4 forint volt, majd sokáig 5 forint, 1990–91-ben pedig már 22 forint, de így se lehetett elkerülni a megszüntetést. Igazság szerint a lapot már 1988 őszén megszüntették, azonban akkor még sikerült megmenteni. (1988-ban indítottuk az egészen addig tisztán észlelési profilú Meteorban a csillagászati hírek rovatot, annak érdekében, hogy valamelyest pótoljuk a kieső Föld és Ég hasonló híradásait.)

Ötven évvel ezelőtt jelent meg először a Föld és Ég, majd negyed századon át szolgálta az ismeretterjesztést. Utolsó lapszáma huszonöt évvel ezelőtt, 1991 végén látott napvilágot.

Mizser Attila